

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 375
Кримінального кодексу України»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Останніми роками спостерігається стійка тенденція зловживання правоохоронними органами інститутом кримінальної відповідальності судді за неправосуддя, який застосовується з метою неправомірного тиску на суддів. Наразі, залишаючи ст. 375 у КК, Україна уніфікує власне законодавство із законодавством держав із тоталітарним ладом. Наприклад, у Північній Кореї існує подібна стаття. Зовсім маловідомий факт: стаття 375 КК України і передбачений нею склад злочину не були результатом законотворчості 2001 року під час розробки нині чинного першого Кримінального кодексу незалежної України, а є рецепцією зі статті 111 Кримінального кодексу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки від 1 червня 1922 року. Натомість європейці нам вже неодноразово радили скасувати ст. 375 КК.

Так, Група експертів GRECO у своїх звітах декілька разів акцентувала увагу «на цій особливій загрозі незалежності суддів», а саме на використанні прокурорами певних кримінальних правопорушень проти суддів. На підтвердження вказаного, Вищою радою правосуддя, було констатовано випадки зловживань слідчими та прокурорами з метою тиску на суд, здійснених з використанням повноважень. Зокрема, щодо безпідставного внесення відомостей до ЄРДР про скоєння суддею злочину, передбаченого ст.375 Кримінального кодексу. Це, ще раз доводить про бажання влади контролю над судовими органами. Окрім того, у своєму рішенні від 17 березня 2017 року позачерговим З'їздом суддів України було визнано такими, що призводять до порушення гарантій незалежності судової влади, ставлять під сумнів утвердження принципу верховенства права в Україні та підривають основи правопорядку в державі, випадки впливу, тиску, втручання будь-кого у будь-якій формі у здійснення правосуддя судами та суддями, зокрема, вплив на суддів з боку правоохоронних органів шляхом реєстрації кримінальних проваджень і подальшого тривалого нездійснення щодо них досудового розслідування, у тому числі незаконні дисциплінарні та кримінальні переслідування, зокрема, за завідомо неправосудні рішення. Разом з цим, з точки зору практики застосування кримінального права, склад злочину статті 375 є резервним дублюванням основних складів злочинів, передбачених статтями 368 («Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»), 364 («Зловживання владою або службовим становищем»), 366 («Службове підроблення»), 369-2 («Зловживання впливом»), 370 («Провокація підкупу»), 376 («Втручання в діяльність судових органів»), 377 («Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного»). Окрім того, відповідно до визначених законом процедур судочинства, винесене суддею будь яке рішення може бути переглянуте судом вищої інстанції. Й те, що органи досудового контролю, беруть на себе функції визначати правочинність судового рішення, є не чим іншим, як втручанням в діяльність судової гілки влади, що суперечить нормам Конституції та законам

України, оскільки правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. З іншого боку, те що стосується відповідальності судді, яку застосовують в рамках статті 375, то необхідно відзначити, що юридична відповідальність завжди розглядається як відповідальність спеціального суб'єкта, наділеного виключними владними повноваженнями з відправлення правосуддя й статутними гарантіями незалежності в системі стримувань і противаг державної влади. Така відповідальність розглядається у Вищій раді правосуддя в межах дисциплінарного провадження, яке розпочинається за поданою відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» скаргою щодо дисциплінарного проступку судді. Тож, при використанні статті 375, органи прокуратури вимушені неправомірно дублювати функції інших органів правосуддя.

Окрім того, у своєму рішенні Кабінет Міністрів Ради Європи від 23—25 вересня 2019 року стосовно процедури нагляду за виконанням Україною рішень ЄСПЛ у групі справ «Олександр Волков проти України» висловлено стурбованість із приводу можливої загрози судовій незалежності через зловживання прокурорами кримінальними розслідуваннями відповідно до ст.375 КК та закликано органи влади України розглянути заходи щодо усунення будь-якого потенційного надмірного впливу та тиску на суддів відповідно до рекомендацій GRECO.

Експерти GRECO підкреслили важливість вжиття всіх необхідних заходів для забезпечення поваги і захисту незалежності та неупередженості суддів та зазначили, що цієї мети можливо досягнути шляхом скасування статті 375 Кримінального кодексу України.

Відтак є безперечним, що склад злочину статті 375 Кримінального кодексу України є анахронізмом і атавізмом у правовій системі сучасної України. Тож, збереження статті 375 у Кримінальному кодексі України як анахронічного і деструктивного елементу конструкції кримінально-правового переслідування злочинів проти правосуддя — порушує незалежність кримінального судочинства і судочинства як такого, та віддаляє законодавство і правову політику України від законодавства і правової політики цивілізованих держав — членів Європейського Союзу, чиє кримінальне законодавство не містить, а правова політика не припускає існування подібних складів злочинів.

2. Цілі та завдання прийняття проекту

Проект закону розроблено з метою приведення кримінального законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів і чинних міжнародних договорів України.

3. Загальна характеристика та основні положення проекту

Проектом передбачається видалити статтю 375 з Кримінального кодексу України.

4. Стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють дану сферу правовідносин, є Конституція України, Кримінальний кодекс України,

Кримінальний процесуальний кодекс України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття даного проекту Закону сприятиме дотримання вимог принципу правової визначеності та сприятиме запобіганню тиску на судову владу з боку правоохоронних органів.

Народні депутати України

**С.О. Демченко
Г.М. Мамка**

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Демченко Сергій Олексійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000002B1F2F00D6E28300
Дійсний до: 12.05.2022 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 244д9/1-2020/64972 від 02.06.2020

96788